

преподавания иностранных языков студентам неязыковых специальностей вузов. М.: Изд-во МГУ, 1991. С. 108–115.

2. Бесараб Т. П., Павлюк М. М. Особливості перекладу юридичної термінології США та Великобританії // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: збірник наук. праць / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. Вип. 23–24 (27–28). Харків: НТУ ХП, 2009. С. 421–434.

3. Вербицкий А. А., Бакшаева Н. А. Развитие мотивации студентов в контекстном обучении: монография. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2000. 200 с.

4. Гальськова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку: пособие для учителя. М.: АРКТИ Глосса, 2000. 165 с.

5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. вид.: д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.

6. Покушалова Л. В., Серебрякова Л. Т. Обучение профессионально ориентированному языку в техническом вузе // Молодой ученый. 2012. №5. С. 305–307.

7. Рощина Е. В. Функции иностранного языка как учебного предмета в системе обучения в университете // Иностранные языки на неспециальных факультетах: межвуз. сб. Л.: Из-во Ленингр. ун-та, 1978. 39 с.

8. Сафонова В. В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. Воронеж: Истоки, 1996.

Тимофіїва Катерина Михайлівна –
старша викладачка кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ПЕДАГОГІВ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Євроінтеграційні процеси, які відбуваються в Україні в усіх галузевих напрямках, у тому числі й в освіті, акцентують увагу на моральних вимірах людського спілкування, зокрема на толерантності.

Насамперед це стосується вищої школи, особливо педагогів, бо хто як не вони покликані виховувати на засадах моральних і національних цінностей, відкритості й діалогічності нове покоління високої демократично-етнічної, національної, релігійної, та політичної культури.

Таке розуміння освітніх перетворень щодо підготовки педагогічних кадрів, вимагає наукового переосмислення системи цінностей, формування професійно-значущих якостей вчителя, актуалізує пошук оптимальних форм цього процесу в період навчання у вищому закладі освіти.

Толерантність у межах запропонованого дискурсу слід розуміти як професійно важливу якість педагога, яка характеризується здатністю сприймати без агресії інші судження, інший спосіб життя, характер поведінки, зовнішність і будь-які інші особливості суб'єктів освітнього і соціокультурного простору шляхом встановлення з ними відносин довіри, співпраці, компромісу, радості, товарищкості, емпатії та психологічного комфорту. До того ж, притримуючись розуміння феномену толерантності як якості особистості та її ставлення до дійсності, що функціонує на підставі відповідних знань, мотивів й способів дії, структуру толерантності викладача правомірно було представити у вигляді взаємодії трьох провідних компонентів: концептуально-ціннісного, особистісно-мотиваційного й діяльнісно-поведінкового [2, с. 70].

Наявність соціальної толерантності дозволяє викладачеві вищої освіти ефективно взаємодіяти з усіма учасниками освітнього процесу, а сформованість психологічної толерантності, забезпечує високу стійкість учителя до численних професійних стресів і сприяє ефективній побудові професійної кар'єри.

Викладач, вихователь мусить бути не лише сам толерантним, а й готовим до виховання культури толерантності у своїх курсантів. Для курсантів зазначена проблема є актуальною сама собою, бо їхній життєвий шлях починається з уміння жити в колективі однолітків із різним життєвим досвідом, із несформованою готовністю до комунікативної діяльності на одній території протягом року. А це означає, що живучи на казармі протягом року, вони повинні усвідомити, що розділяють дах ще з 50 особами такого ж віку, знати як ввічливо і порядно вести себе з однолітками. Поважне ставлення один до одного, гармонізація взаємин у дитячому колективі, виховання толерантності сприяють налагодженню оптимальних, доброзичливих взаємовідносин у системі «викладач-курсанти».

У сучасній науці існують різні підходи до трактування поняття «толерантність». Ми розглядаємо толерантність як особистісну якість, ознаку гуманної людини. Основою толерантності є визнання прав людини на життя, волю та гідність; доброзичливе усвідомлення присутності у своєму соціальному середовищі представників інших культур, визнання позитивних аспектів відмінностей, уміння цінувати різноманітні прояви людей, визнання взаємозалежності людського існування. Провідну роль у вихованні толерантності відіграє навчальний заклад, у якому студент набуває досвіду соціалізації.

Толерантність необхідна не тільки у відносинах між окремими людьми, а також на рівні родини, громади чи суспільства. Вона виступає як психологічна або соціально-психологічна характеристика індивідів і соціальних груп, що виявляється в їхній взаємодії з іншими індивідами або соціальними групами. Толерантність можливо розглядати як засіб зняття конфлікту, розвитку форм співіснування та взаємодії в людському суспільстві.

Дослідження функцій толерантності в системі освіти призвели до висновку, що, по-перше, вона є умовою ефективності та успішності процесу навчання, де міжсуб'єктний зв'язок педагога та курсанта буде визначальним; по-друге, толерантність розглядають як складову цільового комплексу процесу формування особистості. Таким чином, необхідно відзначити, що стратегічна мета виховання сьогодні зосереджена на моральній основі. Мета сучасної освіти співмірна меті споконвічних філософських пошуків мудрої людини, яка здатна оцінювати явища відповідно до їх справжньої загальнолюдської цінності й знаходити доцільну ціннісну орієнтацію. Становлення гуманної особистості викладача вищого навчального закладу можна розглядати як процес засвоєння педагогічних знань, суспільних норм і правил, формування гуманістичних цінностей, гуманітарної складової, яка є важливою частиною загальнолюдської культури.

Толерантність належить до загальнолюдських цінностей і тому є важливою умовою розвитку діалогу культур. Людина, яка здатна подолати стереотипи, що живуть у її свідомості, сформувані в собі бережливе ставлення до «іншого» та його культури, має стати активним учасником міжкультурного діалогу.

Якщо в основі взаємовідношень лежить терпимість, то спілкування будується в душі позитивного ставлення до думки, позиції, дій іншої людини. Воно завжди сприяє формуванню у молоді навичок незалежного мислення, критичного осмислення і формування суджень, заснованих на моральних цінностях.

Важливо «зрівнятися» з курсантами на основі людських взаємин та емпатії, інтересів і захопленнь, показати приклад уміння чути, коли слухаєш, і бачити, коли дивишся. Саме виявлення педагогом толерантності є вагомим виховним чинником. Давно відомо, що особистість формується особистістю, духовність – духовністю, а толерантність – толерантністю. Педагог мусить бути для вихованців взірцем у всьому, тому толерантність є професійно необхідною особистісною якістю педагога, що логічно впливає зі змісту, завдань і характеру його діяльності. Виховуючи почуття толерантності у молодого покоління, педагог постійно дбає про безперервність самовдосконалення, досягнення професійної та комунікативної майстерності, розвитку власних людських якостей.

Отже, педагогічна толерантність є професійно важливою якістю викладача. Оскільки, володіння вміннями й навичками толерантної взаємодії з усіма суб'єктами освітнього процесу є нагальною потребою для педагога будь-якої навчальної установи.

Література:

1. Дружинина А.Е. О формировании толерантных отношений в образовательной среде. *Химия в школе*. 2010. №5. С. 2-5.
2. Маленко О.О. Вербальна комунікація сьогодення: чи зможемо порозумітися? *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2015. № 5. С. 69-71.

3. Пашенко Р.М. Толерантність залежить від просвіти. *Освіта України*. 2007. № 92. 14 грудня. С. 4.

Царьова Ірина Валеріївна –
докторка філологічних наук,
професорка кафедри
українознавства та іноземних
мов Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ПРОЄКТ МОТИВАЦІЙНОГО СЛОВНИКА ЮРИДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Сучасний український мотиваційний словник юридичної лексики – це фіксація лексикографічного опису мотиваційних відношень. О. І. Блінова виділяє такі різновиди мотиваційних словників: тлумачний мотиваційний словник літературної мови, словник внутрішньої форми слова, частотний мотиваційний словник, мотиваційний зіставний словник, термінологічний мотиваційний словник [1]. Е. А. Штейнгарт корисність цього лексикографічного типу словника вбачає у вирішенні проблеми синонімії та полісемії, метафорійності терміна, проблеми наявності-відсутності емоційно-стилістичних конотацій у термінологічних одиницях, проблеми термінологічної системності тощо [8, с. 3].

Дослідженню мотиваційних процесів присвячено низку праць, серед них наукові розвідки А. Д. Аділової, О. І. Блінової, П. Ю. Гриценка, Т. Р. Кияка, О. О. Селіванової, Н. А. Цимбал та ін. У працях з юридичної термінології серед основних характеристик юридичного терміна згадується мотивованість. Е. Ф. Скороходько характеризує мотивованість як системність відповідності між планом змісту і планом вираження лексеми. Заслуговує на увагу й обґрунтування цього терміна лінгвістом Л. Г. Федюченко: мотивованість є здатністю терміна пояснити вибір того чи іншого мовного знака для позначення спеціального поняття [6].

У сучасному мовознавстві традиційною є думка, що мотивованими є ті слова (значення слів), що мають збережену внутрішню форму [7]. Внутрішня форма слова – це невербальне утворення, що визначається мотиваційною ознакою, яка береться в основу найменування. Ця ознака вербально експлікує внутрішню форму слова. Досліджуючи проблему мотивації протиправних дій, закономірно вказати, що тривалий час у кримінології наявна обмежена кількість робіт, присвячених мотиваційній сфері правопорушників. На жаль, представлені роботи на рівні емпіричного накопичення фактів, без подальшої систематизації та абстрагування, що не дозволяло брати їх для наукового аналізу. До цих робіт можна віднести здобутки М. В. Тарасова та К. О. Прохорова, де автори виділяють практично